

David Bowie blijft onvoorspelbaar

Expositie

Maandag gaat zijn muziektheaterstuk *Lazarus* in New York in première; vrijdag opent zijn expositie in Groningen. Bowie (68) is aanwezig dan ooit.

Door onze medewerker **Jan Vollaard**

Gewone letters volstaan niet om de duistere magie te vangen van de nieuwe David Bowie. Voor *Blackstar*, het album waarmee Bowie op 8 januari zijn 69ste verjaardag luister bij zet, ontwierp grafisch ontwerper Jonathan Barnbrook een nieuw lettertype dat geheel is opgebouwd uit onderdelen van de zwarte ster die dient als albumtitel.

Dit logo is de manier waarop Bowie zijn naam anno 2016 laat schrijven. Barnbrook wil er de onverwoestbaarheid van Bowies legende mee benadrukken, zoals hij op het voorlaatste album *The Next Day* (2013) een wit vierkant plakte over het uit duizenden herkenbare hoesontwerp van *Heroes* (1977).

Het gewoonste museumstuk op de tentoonstelling *David Bowie Is* bestaat uit het vinyl-singletje *Do Anything You Say*, onopvallend verpakt in de lichtblauwe hoes van platenlabel Pye. In 1966 markeerde dit plaatje het moment waarop de negentienjarige David Robert Jones uit Brixton zijn tamelijk kansloze bandjesverleden bij The Kon-rads, The Buzz en Davie Jones & the Lower Third achter zich liet en zich voor het eerst 'David Bowie' ging noemen, naar het bowiemes. Het was een belangrijke stap in een artiestencarrière die zich in vijftig jaar alsmaar

bleef vernieuwen. De grootste kameleon uit de pophistorie gaf zijn theatrale ambities gestalte in personages als Ziggy Stardust en The Thin White Duke.

'David Bowie is buitengewoon', zou de Nederlandse titel kunnen zijn van de reizende tentoonstelling die na Londen, Chicago, Sao Paulo, Parijs, Berlijn en Melbourne het Groninger Museum aandoet. In maart 2013 opende deze duizelingwekkende ode aan Bowies artiestenbestaan in het Londense Victoria and Albert Museum: een thematisch ingedeelde uitstalling van attributen, kledingstukken, aantekeningen voor songs en kunstwerken die Bowie inspireerden. In een vitrine ligt een met plakband gerepareerd doosje met de kaarten waarop Brian Eno zijn 'Oblique Strategies' formuleerde voor de samenwerking die de albums *Low* en *Heroes* opleverde. „Gebruik geen gewone muziekinstrumenten”, was een van Eno's instructies, en: „Geef gehoor aan je slechtste impulsen.”

Glamrock

Een bijzondere plek is er voor het extravagante kostuum dat Bowie droeg toen hij op 6 juli 1972 het nummer *Starman* speelde in *Top Of The Pops*. Zijn nuchtere verschijning en de liefdevolle onderonsjes met gitarist Mick Ronson werden door veel oudere televisiekijkers als schandalig ervaren. Jongeren herinneren zich dat moment als het startschot voor het glamrock- »

» tijdperk. De androgynous David Bowie was de aanstichter van een genre dat neerbuigend 'nichtenrock' werd genoemd maar dat jonge Bowiefans als John Lydon (Sex Pistols), Siouxsie Sioux (Banshees) en Ian McCulloch (Echo & the Bunnymen) inspireerde om zelf artiest te worden. David Bowie wees de weg met een totaalpakket waarin niet alleen muziek maar ook mode, beeldende kunst, film, theater en de seksuele revolutie een rol speelden.

De weinig verhullende, gebreide body-suit van ontwerper Kansai Yamamoto is maar een van de vele spectaculaire mode-creaties die in het museum te zien zijn. Ook het Pierrotkostuum uit de clip van *Ashes To Ashes* en de jas uit een verknipte Engelse vlag van de Earthling-tournee horen daarbij. Een schilderij van de Hongaarse op-arkunstenaar Victor Vasarely diende als inspiratie voor de hoes van het album *David Bowie* (1969) en hangt op de tentoonstelling. Verderop liggen de verknipte teksten die naar het voorbeeld van William Burroughs' cut-uptechniek werden gemaakt voor de tekst van *Blackout*.

Koffersynthesizer

Liefhebbers van technische details kunnen zich vergapen aan de koffersynthesizer waarop grote delen van *Heroes* gespeeld werden. Het eerbetoon aan het popgenie David Bowie wordt gecompliceerd door een vernuftig sounddesign, met koptelefoons die telkens de juiste muziek en toelichting geven bij de plek waar de museumbezoeker zich bevindt.

Bowie maakte het de conservatoren van 'zijn' tentoonstelling knap lastig door vlak voor de opening in Londen een nieuw hoofdstuk aan zijn artistieke loopbaan toe te voegen. Op 8 maart 2013 verscheen het album *The Next Day* onaangekondigd op

iTunes. Tien jaar na zijn vorige, *Reality*, had de wereld zich er al bijna bij neergelegd dat David Bowie met pensioen was. In juni 2004 was hij bij een optreden op het Duitse Hurricane Festival getroffen door een hartaanval. Hij herstelde na een spoedoperatie, maar kondigde zijn definitieve afscheid van het concertpodium aan. Sindsdien liet hij zich alleen nog verleiden tot korte gastoptredens met Arcade Fire,

David Gilmour en Alicia Keys.

Een tournee van David Bowie als hoofdact zit er niet meer in. Toch is hij de laatste jaren weer volop actief en verkeert hij volgens producer Tony Visconti in blakende gezondheid. De betrekkelijk rechtlijnige rockmuziek van *The Next Day* liet hij volgen door het experimentele jazznummer *Sue (Or In a Season of Crime)* dat verscheen als openingsnummer van het omgekeerd

chronologische verzamelalbum *Nothing Has Changed*. Bij die samenwerking met het Maria Schneider Orchestra maakte hij kennis met saxofonist Donny McCaslin, die een prominente rol vervult op het komende album *Blackstar*. Ook drummer Mark Guiliana, toetsenman Jason Lindner, gitarist Ben Monder en bassist Tim Lefebvre zijn nieuw in Bowies muzikantenkring. Ze brachten een jazzgevoel mee naar de sessies, waar volgens Visconti alles gedaan is om voorspelbare rock-'n-roll uit de weg te gaan. De veel door Bowie en Visconti beluisterde hiphop van Kendrick Lamar diende als voorbeeld voor muziek die geen gebaande paden volgt.

Freaksaxofoon

Het 9 minuten en 57 seconden lange titelnummer van *Blackstar*, gebruikt als openingstrack in de tv-serie *The Last Panthers*, werd tot die lengte ingekort omdat iTunes alleen tracks van minder dan tien minuten als single accepteert. Voor het overige hoeft van David Bowie geen conformisme verwacht te worden, want nummers als *Tis a Pity She Was a Whore* (met hiphop-beat en freaksaxofoon) en *Girl Loves Me* (beïnvloed door het taalgebruik in de film *A Clockwork Orange*) klinken anders dan al zijn eerdere werk. Tussen de bedrijven door componeerde hij muziek voor *Lazarus*, de muziektheaterproductie van Ivo van Hove die maandag in New York in première gaat en voortgaat op Bowies personage van de alien in de film *The Man Who Fell To Earth*.

David Bowie is net zo productief als voorheen. Tijd om naar Groningen te komen heeft hij niet. Zijn fans moeten zich tevreden stellen met tastbare herinneringen uit het rijke muziekverleden waar hij zelf liever niet op terugkijkt.

Een tournee van David Bowie als hoofdact zit er niet meer in

3 x David Bowie

Tentoonstelling in Groningen

Een caleidoscopische uitstalling van kledingstukken, muziekinstrumenten, platenhoezen, handgeschreven songteksten, affiches, foto's, kunstwerken en andere artefacten uit de meer dan vijftig jaar lange artiestencarrière van David Bowie. Het interactieve sounddesign, met koptelefoons die passende muziek en toelichting geven bij plekken op de tentoonstelling, biedt extra diepte. Spectaculair is de ruimte waarin Bowies baanbrekende optreden met *Starman* in Top Of The Pops is geënceneerd, compleet met het authentieke kostuum van ontwerper Freddie Burretti.

Veel Kansai Yamamoto en Alexander McQueen bij de podiumkostuums, tussen foto's van Anton Corbijn en Lord Snowdon en instrumenten gebruikt door Brian Eno tijdens Bowies Berlijnse periode. Aandacht voor de liveshows met oorspronkelijke podiumontwerpen en een ruimte waar de muziek zonder koptelefoon ondergaan kan worden.

David Bowie Is, 11 december t/m 15 maart 2016 in het Groninger Museum.
Inl: groningenmuseum.nl.

Bowie en William Burroughs, '74

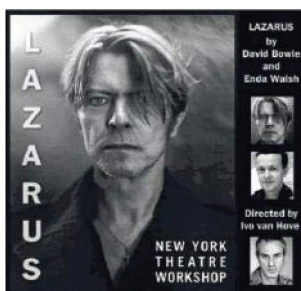
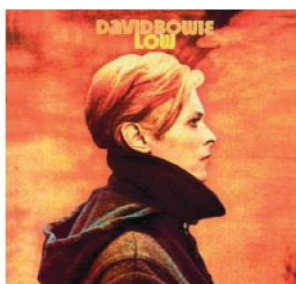
Coverfoto Ip Aladdin Sane, '73

De androgyn
David Bowie
was de
aanstichter van
een genre dat
neerbuigend
'nichtenrock'
werd genoemd

Nieuw album *Blackstar* in januari op 69ste verjaardag

Op 8 januari 2016 wordt David Bowie 69 jaar en verschijnt zijn 25ste studioalbum, opgenomen in New York met producer Tony Visconti en muzikanten uit de Amerikaanse jazzscene. Saxofonist Donny McCaslin is in zes van de zeven nummers prominent aanwezig. De titelsong met robotstem en dramatische tempowisselingen is de meest experimentele track. De tekst over een 'solitary candle' handelt over de dreiging van terreurgroep Islamitische Staat, vertelde Bowie aan McCaslin.

Nieuwe opnamen van Sue (Or In a Season of Crime) en 'Tis a Pity She Was a Whore klinken toegankelijker dan de oorspronkelijke versies met het Maria Schneider Orchestra. Het berustende *Lazarus* schreef Bowie voor de gelijknamige muziektheaterproductie van Ivo van Hove; voor de rest telt *Blackstar* geen nummers uit die voorstelling. *Girl Loves Me*, *Dollar Days* en *I Can't Give Anything Away* bevatten verre echo's van eerdere albums, maar zijn met hun hiphopritmes en jazzinvloeden vooral weer typisch Bowie in hun briljante onvoorspelbaarheid.

Muziektheatervoorstelling 'Lazarus', met Ivo van Hove

Maandag gaat bij The New York Theatre Workshop *Lazarus* in première, de muziektheatervoorstelling die Bowie schreef met scenarist Enda Walsh (onder meer *Hunger*), en waarvoor hij de muziek componeerde. De voorstelling telt achttien nummers, waarvan vier gloednieuw. Voor bestaande nummers maakte Bowie nieuwe arrangementen. *Lazarus*, geregisseerd door Ivo van Hove, is een vervolg op *The man who fell to earth*, de sciencefictionroman van Walter Tevis uit 1963, waar de gelijknamige film uit 1976 van Nicholas Roeg op is gebaseerd.

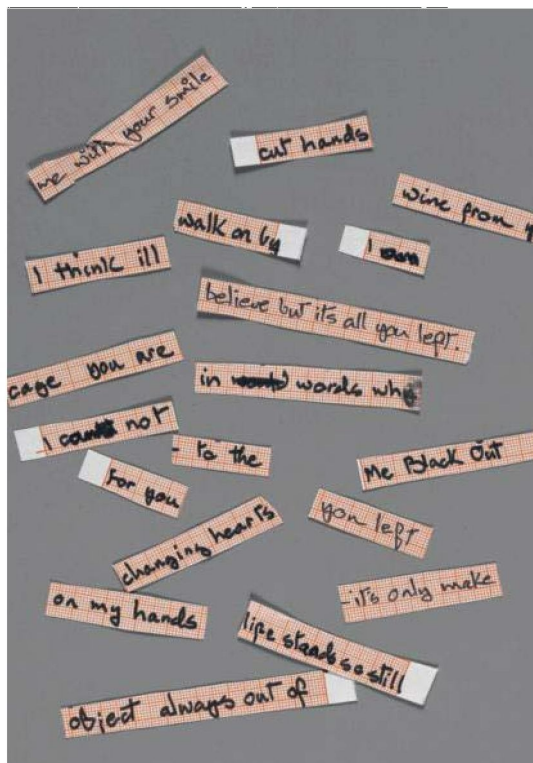
In die film speelde Bowie de rol van de mensachtige alien Thomas Newton, die naar aarde komt in een poging zijn planeet te redden, maar niet meer teruggeraakt. Hij belandt in een neerwaartse spiraal van defaitisme, depressie en drankverslaving. In *Lazarus* zien we Newton dertig jaar later. Hij heeft alle hoop op een terugkeer of een menselijk bestaan opgegeven en verliest zich in hallucinaties en heimwee. De rol van Newton wordt nu gespeeld door Michael C. Hall, bekend van tv-serie *Dexter*.

Onder: **Jas ontworpen door Alexander McQueen** samen met David Bowie, foto op de hoes van het album *Earthling* uit 1997.

De boogschutter,
Station to Station tour,
1976.

Bowie als lid van het bandje The Kon-rads in 1963; **opgeknipte songtekst** van het nummer 'Blackout' uit 1977.
FOTO'S THE DAVID BOWIE ARCHIVE 2012, V&A IMAGES

